

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XXIV. KÖTET. 1917 MÁRCZIUS—APRILIS. 3—4. FÜZET.

Miért hassziai és nem hesszeni légy?

Irta: JABLONOWSKI JÓZSEF.

Múltkori közleményemben, a mikor az ismert búzapusztító légyről, a *Mayetiola destructor* SAY (*Cecidomyia destructor* SAY)-ról írtam és a megszokott neve, a „hesszeni légy“ helyett hassziai legyet használtam, több entomologus barátom szóvátette e cserét, hogy miért az új név? Válaszom, hogy így helyesebb, tehát jobb is. Igaz, hogy a hassziai jelző éppen olyan nem magyar, mint a hesszeni szó sem az, de azért az előbbi helyes, holott az utóbbi még a „verba valent usu“ elve ellenére sem tartható meg, mert viszont helytelen.

Ismeretes, hogy a hesszeni szó a német Hessen-Cassel (Hessen-Kasszel) egykori választófejedelemségtől veszi nevét, melynek fejedelme, II. Frigyes 1779-ben, az északamerikai szabadságháború idején, az amerikai nép leverhetése végett Angliának bérbeadta kis tartománya népét, illetőleg katonaságát. Ez a bérbeadott katonaság 1779-ben kötött ki Amerika partján, Long-Island-ben és mert a következő időben ugyanitt okozott ez az akkor még ismeretlen légy kárt, az amerikai nép a kárt az előbb említett katonákkal akként hozta összeköttetésbe, hogy rájuk fogta, hogy szalmazsákjuk szalmájával ők hozták e rovar — a *Mayetiola destructor* — bábját. Minthogy a hozott német szalma kiszóródott s a bábból kikelt a kifejlődött légy, az rászállt (állítólagos) új hazájában a vetésre s megfertőzte azt. Az amerikai nép, midőn kitudódott, hogy a kártevő egy légy, elnevezte azt angolul a gyűlölt idegen katonáknak szintén angol neve után hessian fly-nak; ugyan e soron bevette azt a francia nyelv is mouche hessoise, vagy mouche d'Hesse néven. A német irodalom eleinte Getreidegallmücke-ről beszél, majd szintén Hessenfliege-ről és hessische Fliege-ről szól, noha (gondolom TASCHENBERG) e nevet inkább Getreideverwüster-re szerette volna megváltoztatni; ma mégis Hessenfliege az általánosabb s mintegy örökös megbélyegzője maradt az 1779-ben áruba bocsátott embervérnek. A tudományos, helyesebben az első rendszertani név, a melyen ez a légy ismeretes, az amerikai SAY-tól származik, a ki azt első kártételének híre után csak 1817-ben nevezte el pusztitónak, *destructor*-nak.

Hogy mihozzánk, illetőleg irodalmunkba ez a szó és elnevezés miként került, azt most hamarjában nem tudom kideríteni s azt sem tudom hitelesen, hogy ki használta elsőnek a „hesszeni“ jelzót.

Legelőször 1879-ben találkozom e névvel, a mikor az akkori földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszternek e légy kártétele tárgyában kiadott rendeletéhez csatolták néhai CSERHÁTI SÁNDOR-nak e légyről szóló ismertetését. Eme ismertetésben már a „hesszeni légyről“ beszél. Hogy ő tőle ered-e ez a név, vagy hogy előtte más már használta-e? — ismétlém, azt nem tudom.

Az én kifogásom a hesszeni szó ellen az, hogy lehetetlen szó. Egyéb példákból láthatjuk, hogy nyelvünk, ha nem alkot saját szellemében új és azután meghonosodó szót, melyet bizonyos fogalom kifejezésére használ. akként segít a baján, hogy — a földrajz terén maradjunk csak — az illető fogalmat (ország) deákul nevezi és ugyanezen a nyomon halad, ha ebből jelzót (melléknevet) alkot. Beszélünk pl. Poroszországról, (eleink inkább Burkusországról meg Prussziáról), de nem Preussen-országról és még kevésbé preusseni katonáról; nem beszélünk Bayern-országról, hanem a ki nem ismeri Baváriát, beszél Bajorországról és nem emlegeti a bayerni sört, hanem a bajor sört. Nem emlegetjük az österreicher főhercegséget, hanem vagy osztrák- vagy ausztriai-nak mondjuk. Ugyebár furcsa volna, hogy ha például az ismert gabonapusztító bogarat, az *Anisoplia austriaca*-t, österreicher szípoly-nak és nem osztrák-szípolynak mondanám? S ugyanezen a soron eljutunk a mi kérdésünkhöz is, hogy miután az illető tartománynak magyar neve nincs, a magyar jelzót nem a német Hessen, hanem a latin Hassia-ból vezetjük le és magyaros helyesírással nem preusseni, bayerni, österreicher, hesszeni legyet, hanem osztrák vagy ausztriai szípolyt és hassziai legyet írunk. Igaz, hogy „verba valent usu“, de hát nemcsak „logica“, hanem „grammatica“ is „supra reges“! — tehát „supra entomologos“ is.

Ebben az észjárásban találok annak az igazolását is, hogy néhány éve valaki egyik magyar gazdasági szaklapban (gondolom a Köztelek-ben) a furcsa német kolumbácsi légy helyett a galambóczi legyet emlegette. Kolumbács nincs, mert az a német Kolumbatsch- vagy Kolumbatz-ból eredő és a magyarban is használt tákolmány a Duna szerb partján levő és szerb nevű Gollubac várának ferdítése; Gollubac, vagy helyesebben Golubac pedig nemcsak ARANY-nál, hanem a mennyire emlékszem a régebbi irodalomban is Galambóczi néven szerepel, mert a golub szó galambot jelent. Nincsen tehát semmi okunk, hogy nyelvünkben a kolumbácsi légyről beszéljünk, a mikor meg van a pusztító természetű, tehát valójában szintén nem jó, de nyelvtanilag elfogadható nevű galambóczi

legyünk. Sajnos, a deák nevét (*columbacense*) tűrnünk kell, ebből *golubacense*-t lehet csinálni, de az elsőbbség törvényénél fogva mégis az előbbivel kell élnünk.

E szerint beszéljünk ezután a hassziai és galambóczi és nem a hesszeni és még kevésbé a kolumbácsi légyről.

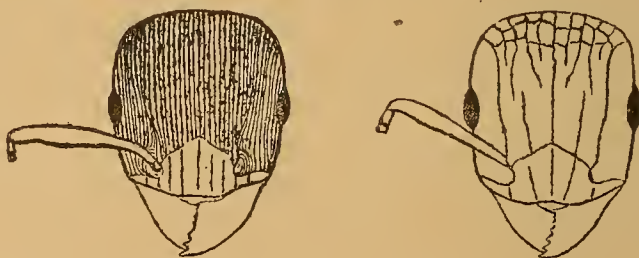
Tropusi hangya a budapesti állatkert növényházában.

Irta : DR. SZABÓ-PATAY JÓZSEF.

Az állatkerti növényháznak azon részeiben, a hol a tropikus növényfajtákat gondozzák, egy olyan hangya elszaporodását figyeltem meg, a melyről kiderítettem, hogy az a forró égöv kozmopolita lakója: a *Tetramorium guineense* FABR. 1912-ben, tehát négy évvel ezelőtt fogtam az első példányokat, a mikor még alig egy-két munkáshangya lézengett a virágállványok szélein. Ma már annyira elszaporodtak, hogy mindenfelé láthatjuk egymással szemben vonuló, sűrű soraikat. Ha közelebbről megnézzük a vonulókat, azonnal láthatjuk, hogy ezek a táplálékot szerzők csapatja. Az egyik sorban ugyanis megrakott potrohhal igyekeznek hazafelé, hogy szokásuk szerint megosszák zsákmányukat a fészekben munkálkodókkal, a mellettük, de velük szemben haladók pedig összezsugorodott potrohhal sietnek a táplálékot nyújtó hely felé. Az éheseket követve nyomon, hamarosan rátalálunk valamelyik növény szárán vagy levelén táplálókra, a paizs- és levéltetvekre. Ezek körül forgolódnak a hangyák, hogy az általuk termelt táplálóanyagokat tartalmazó váladékot felszíüresülhessék, a melylyel begyüket megtömve hazasietnek.

Akármilyen lebilincselő is tevékenységük, elszaporodásukat látva, okvetlenül eszünkbe jut az a kérdés, hogy nem okoznak-e valamilyen kárt a sok fáradsággal és költséggel fentartott növényházban. Életmódjukat ismerve, bizony több rosszat, mint jót írhatunk a számlájukra. Különösen fel kell rónunk azt a közismert rossz tulajdonságukat, hogy a nekik táplálékot termelő növények ellenségeit, a rajtuk élősködő tetvek elterjedését elősegítik, életfeltételeiket minden tőlük telhető módon megkönnyítik. Hogy egyebet ne említsek, külön pavilonokat építenek föléjük, hogy bántódásuk ne essék. Közvetlenül is okozhatnak kárt, ha pl. a növény eserepében ütik fel tanyájukat. Ilyenkor a növény gyökereit borító földet meglazítják, esetleg az útban álló gyökereket elrágják s így a növény kellő táplálkozását megakadályozzák. Káros mivoltukat tekintve, mindenesetre érdeke a növényháznak, hogy minél előbb kiirtsa őket. Kiírtásuk csakis az esetben sikerül, ha — mint minden rovarírtásnál — biolo-

giai ismereteinket hívjuk segítségül. Csalétekkel nem sokra megyünk, mert bár sokat megölhetünk úgy is, de a fészekben tartózkodó nőtény megint csak pótolja egy idő múlva az elpusztítottakat. Ezért olyan nehéz a hangyák kiirtása, ha csupán a munkásoknak állítunk fel csapdát. A nőtény 5—10 évig is él s ez idő alatt ezreket szaporít. Arra kell tehát e hangyánál is törekednünk, hogy a fészket megtaláljuk s a folyton bent tartózkodó nőtényt elpusztítsuk. Nőtény nélkül ezután a munkások hamarosan elpusztúlnak. A fészkek hollétét könnyen megtalálhatjuk, ha figyelemmel kísérjük a kint járkáló hangyákat. Különösen hamarosan megmutatják a fészkek bejáráját a hazatérő duzzadt pöttröhú, jóllakott munkások. A megtalált fészkekkel azután könnyen elbánhatunk. Legjobb földestől kiemelni az egészet, forróvízbe, vagy izzó parázsra dobni. Legfőbb figyelmünk azonban mindig arra irányuljon, hogy a nőtényt megöljük, mert ezzel sok ezernek létrejöttét akadályozzuk meg. A nőtények felismerése könnyű, mert mindig jóval nagyobb termetűek, mint a munkások.

a. = *Tetramorium caespitum* L. és
b. = *T. guineense* F. feje elülről.
(Eredeti rajz).

Hogy miként jutott el hozzánk ez a tropusi hangya, azt hiszem, az nem szorul bővebb magyarázatra. Kétségtelen, hogy exotikus növények földjében került ide közös hazájukból. Valószínű, hogy egy egész család, vagy legalább egy megtermékenyített nőtény jutott így ide, hogy ennyire elszaporodtak. Az új hazában levő körülmények úgy látszik megfelelnek igényeiknek, mint gyarapodásuk is mutatja, nem csoda, mert a növényháznak ezen részei a tropusi meleget és nedvességet utánozzák. Ragaszkodnak is ősi hazájuk utánzatához, a mint megfigyeltem, különösen a magas hőmérséklethez. Többszörösen végigjártam a növényház összes helyiségeit, de csupán a tropusi növényeknek megfelelő hőfokra fűtött helyiségekben találtam meg őket. Az alacsonyabb hőmérsékletű helyiségekben sohasem találtam egyet sem belőlük, jöllehet könnyen oda juthatnának. Ebből a tényből következtetem, hogy hazánk faunáját egyelőre nem is igen fogják gyarapítani, hanem megmaradnak növényházi lakóknak.

A *Tetramorium guineense* a tropusi világhoz tartozó földrészekén nagyon elterjedt, úgyszólván ezekről a részekről mindenünnen előkerült. A Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében új-guineai és paraguayai példányok vannak, az előbbieket BÍBÓ LAJOS, az utóbbiakat VEZÉNYI ÁRPÁD győjtötte.

Európába való behúrezoltatásukat először MAYR GUSZTÁV¹ észlote 1853-ban és pedig a bécsi botanikus kert és a schönbrunni császári növényházakban. Le is írta akkor mint új fajt *Myrmica Kollari* néven, a melyről azonban később kiderült, hogy FABRICIUS² már 1793-ban leírta *guineense* néven, az afrikai Guineá-ból származó példányok alapján.

A *Tetramorium*-genust náluuk egyetlen faj, a *caespitum* L. képviseli, a melyet magyarul gyepi hangyának szoktak nevezni.

A behúrezolt hangya leírását ez alkalommal mellőzöm, csupán azokra a főbb bélyegekre hívom fel a figyelmet, a melyeknek segítségével könnyen felismerhetjük a mi *Tetramorium*-unkkal szemben. Legfeltűnőbb bélyegeket mindkettőnél a fejen találjuk meg. A *Tetramorium caespitum* feje, mint a rajzokon is látható párhuzamosan és sűrűn rovátkolt, még azon a helyen is, a hol a csáp nyele rá szokott feküdni a fejre. Ezzel szemben a behúrezolt *guineense* fején ritka, erős ránczok vannak, a melyek a fej hátsó részén harántránczokkal vannak összekötve, a csápnyél vályúja csaknem síma és feltűnően mélyebb mint a *caespitum*-é.

A *Tetramorium guineense* rajzását az állatkerti növényházban nem tudtam megfigyelni. MAYR³ a bécsi botanikus kert melegházában április hónapban észlelte.

A halálszínlelés jelensége a rovarok világában.

Irta: DR. PONGRÁCZ SÁNDOR.

Azok, a kik a rovarvilág életét a szabad természet ölen kutatják, nagyon jól tudják, hogy igen sok rovar, főleg bogár, veszély esetén, de kiváltképpen érintésre hirtelenül mozdulatlanmá válik, végtagjait összehúzza, fejét behajtja és testét is sokszor begörbítve holt-nak tettet magát. Ez a rejtélyes jelenség már a múlt század entomologusait is foglalkoztatta, a kik az állati lélek jelenlétét nem tagadva, a rovarok tetszhalálát is egyszerűen lélektani folyamatokra

¹ Verh. zool. bot. Vereins Wien. III, 1853, p. 283.

² Entom. system. II, 1793, p. 357.

³ l. c. p. 253.

iparkodtak visszavezetni. Szerintük a rovar ilyenkor csakugyan „megijed“ s valósággal öntudatlan állapotba hipnozisba esik, melyből, akár csak az ember, csak bizonyos idő múltán tér vissza rendes lelki közérzetébe. A tetszhalál jelenségének ez a magyarázata volta-képpen egy hírneves fiziologustól, PREYER-től¹ származik, a kinek tanait a bűvárok mindaddig osztatlan elismeréssel fogadták, a míg hiányoztak az idevonatkozó kísérleti ellenőrző kutatások, vagyis a míg az élettani kutatások még nem mondhattak ítéletet a lélektani elméletek igazsága felett. A mikor azonban FABRE és SZYMANSKI² különféle fiziologiai kísérleteknek egész sorával lepték meg a bűvárokat, a tetszhalál elméletének régi képe is lassan megváltozott. Ezzel még korántsem akarjuk azt állítani, mintha e kérdés végleg tisztázva volna. Ellenkezőleg, az idevágó elméletek nagyon is eltérő irányokba kalandoztak, minek okát főképpen abban láthatjuk, hogy az élettani kísérletek még ma sem haladnak karöltve azokkal az elméletekkel, melyeknek felállításán a jelenkori pszikologusok fáradoznak. Míg FABRE azt állítja, hogy a rovarok tetszhalála azonos a gerincesek hipnotikus állapotával, addig SZYMANSKI e tetszhalál jelenségét az alkalmazkodás törvényeire iparkodik visszavezetni, ellenben VERWORN szerint mindez nem egyéb tetanikus reflex-nél, melyet sokan igen helytelenül traumának is neveznek, minthogy ez a rovaroknál is külső érintés folytán esetleg sérülés következtében jött létre. Mind-ezen elméleteket újabban REISIGER³ ellenőrző kísérleteknek vetette alá, melyek ha nem is tisztázzák, de mindenesetre eddig ismeretlen oldaláról világítják meg az állatlélektan eme érdekes problémáját.

Tudvalevően a rovarok között aránylag csak igen kevés faj alkalmas a hipnozis tanulmányozására s ha a rovarrendeken végigtekintünk, feltűnik, hogy leginkább azok a rovarok hipnotizálhatók, melyek kevésbé jól repülnek. Tovább vizsgálódva az is látjuk, hogy a legmélyebb hipnozisba a nyugalmi helyzetben lévő rovarok esnek s tapasztalataim szerint ilyenkor a jól repülő rovarokat, pl. a Trichopterákat is lehet hipnotizálni. A kevésbé jól repülők közül a lomha botsáskákon lehet a merevgöres tüneteit előidőzni. A *Bacillus Rossii* és az ázsiai *Dirippus*-ok bizonyos érintésre igen sajátságosan viselkednek: valamennyi végtagjukat erősen kifeszítik s az elülsőket előre, a többi egyenesen hátrafelé kiterpesztve teljesen mozdulat-

¹ Die Kataplexie und der tierische Hypnoismus.

² Über künstliche Modificationen des sogenannten hypnotischen Zustandes bei Tieren. (Pflüger's Archiv. 1912.)

³ Über das „Totstellen“ der Käfer. (Entomologische Blätter. XI, 1915, p. 43—51).

lanúl fekszenek.¹ A Hemipterák között is akadnak olyanok, melyeket hipnotizálni lehet. DR. HORVÁTH GÉZA megfigyelései szerint² a *Spathocera laticornis* SCHILL. érintésre végtagjait összehúzza és két csápjának gyors dörzsölgetése által czirpelő hangot ad. HORVÁTH hasonló jelenséget észlelt a Coreidákon is.³ A lepkék között a Noctuák nappal mély álomba merülnek és ilyenkor a külbehatások iránt teljesen érzéketlenek. Ennek élettani okai vannak. Nyugalmi helyzetben ugyanis az idegrendszer tevékenysége nem olyan intenzív, mint helyzetváltoztatás alkalmával, a midőn a külvilági ingerek hatása az idegpályák működését is megélénkíti. Ez némi irányjelzőül szolgál a további kísérletezésben, mert ez által az idegrendszernek különböző ingerlékenységi fokától tesszük függővé a hipnotikus állapot létrejöttét. Ez ugyan még nem vezet a tetszhalál lényegének felismerésére, de egyelőre ezt nem is óhajtjuk, minthogy annak igazi okaival sem vagyunk még tisztában.

Amnyi bizonyos, hogy a hipnozis tanulmányozására a bogarak legalkalmasabbak. Akik a hipnozis, tetszhalál és tetanus jelenségével foglalkoznak, azok legtöbbszörre Cetoniákat, Silphákat, Curculionidákat, Coccinellidákat, Blapsokat, Tenebrionidákat és Elateridákat választanak, melyek tudvalevően a leglomhább rovarok közé tartoznak. Ezeknek az állatoknak a külvilági ingerekkel szemben tanúsított viselkedéséről ma már oly pontos megfigyeléseink vannak, hogy teljes határozottsággal sikerült megállapítani azt, miszerint a tetszhalál csakugyan külső ingerekre, még pedig hirtelen mechanikai hatásokra (érintésre stb.) szokott bekövetkezni. A mechanikai ingerek különböző fokától függ azután a tetszhalál tartama. Pl. a Cetoniák hirtelen érintésre mozdulatlanokká válnak, de a következő perczben már ismét mozognak. A Silphák már sokkal érzékenyebbek. Ha ezeket hátukra fektetjük s hasoldalukra egymásután több ütest mérünk, akkor a görcsös reflexmozgás azonnal fellép s addig tart, míg az üteket abba nem hagyjuk. Ha pedig a Coccinellákkal kísérletezünk hasonlóképen, könnyen meggyőződhetünk, hogy a tetszhalál jelenségei még hamarabb következnek be.

REISIGER azzal a kérdéssel is foglalkozott, hogy vajjon a mechanikai ingereken kívül más hatások is szerepelhetnek ennek előidézésében. Azt találta, hogy nem. Különféle bogarakat dobott vízbe, másokat kémiai ingerek hatásának vetett alá, de eredménytelenül,

¹ Ezt a jelenséget nem lehet párhuzamba állítani a vándorló levelek (*Phyllium*) alvó helyzetével.

² Sur la stridulation de „*Spathocera laticornis*“ Schill. (Feuille des Jeunes Naturalistes. 1894, p. 90.)

³ Alvó rovarok. (Természettud. Közl. VI, 1874, p. 24.)

mert a bogarak ennek daczára sem estek hipnozisba, sőt a megmerevedett *Silpha* ilyenkor mindjárt mozogni kezdett. Közbevetőleg legyen szabad azokról a kísérletekről is megemlékeznem, melyeket alkoholba dobott tetszhalott rovarokkal végeztem. A göresösen megmerevedett bogarak és hernyók az alkohol hatására eleinte egyáltalában nem reagáltak s csak bizonyos idő múlva kezdtek mozgolódni. A bogarakhoz hasonlóképen viselkedtek a Trichoptérák is. Ezek között eddig a *Hydropsyche*, *Sericostoma*, *Oecismus*, *Anabolia* és *Limnophilus* nembe tartozó fajokon észleltem hipnozist. A nevezett rovarok érintésre hirtelenül mozdulatlanokká váltak és a cziangkális üvegbe jutva csak 20–30 mp. múlva kezdtek mozogni. Olyan eseteket is észleltem, a mikor a megfogott rovar hipnotikus állapotát már nem is veszítette el, hanem — úgy látszik, idegrendszerének teljes megbénítása következtében — mindjárt el is pusztult. Hipnotikus állapotban vannak gyakran a Macroperlidák is, de ezeknél a mozdulatlanság inkább az alvás jelenségéből magyarázható. Ezek az esetek valamennyien azt bizonyítják, hogy a külső mechanikai ingerek egy időre olyan megrázó erővel hatottak az idegközppontra s ezzel együtt annyira megakasztottak minden érzéki észrevételt, hogy az illető rovar a legerősebb hatásokra sem tudott reagálni. Ugyanis kísérleti úton megállapítható, hogy a hipnózis előidézésében csakugyan a központi idegrendszer, még pedig a fejdncz szerepel, mert a lefejezett rovarok ily állapotba nem hozhatók.

Az idegeknek hasonló működési zavarára vezethető vissza a gerinces állatok tetanusa is, mely tudvalevően szintén a végtagok megmerevedésében nyilvánul, tehát felmerül az a kérdés, hogy a gerincesek és rovarok tetszhalála ugyanazon fiziologiai folyamatokra vezethető-e vissza? Hogy a tetanusba hozott rovarok és gerincesek mennyire eltérően viselkednek, erre már MANGOLD¹ és VERWORN is figyelmeztettek. VERWORN a gerincesekről kimutatta, hogy végtagjaik a hipnozis közben is különféle helyzetbe hozhatók, ellenben a bogaraknál ezt a helyzetváltoztatást nem lehet elérni a hipnozis megzavarása nélkül, amiből következik, hogy a tetszhalál a rovaroknál nem a helyzetállapot hirtelen megváltozása következtében jön létre. Azonkívül a gerinceseknél a hipnotikus állapot mindenkor megszakítható, ellenben a rovaroknál nem. Különféle kísérletekből az is kitűnt, hogy a hipnotizált Blaps-ok és Chrysomelák a folytonos mechanikai ingerek daczára is ebbben a helyzetben maradtak, sőt inkább akkor kezdtek ismét mozogni, amikor a kísérletező a reájuk mért ütésekkel felhagyott.

Vajjon ezek után lehet-e a hipnozis és merevgöres egyedüli

¹ Zur tierischen Hypnose. (Pflügers Archiv. 1913.)

okaúl a mechanikai ingereket tekinteni s lehet-e általánosítani az esetek valamennyiére a külső mechanikai erők fontosságát? REISIGER szerint lehet s ebben az eddigi példák után ítélve nem is kételkedhetünk. Láttuk, hogy a tetanizált rovar legtöbbször akkor is nyugalomban marad, a mikor védelmével már rég elkésett s oly körülmények közé, pl. alkoholba, vízbe jut, melyből egyedül létfenntartási ösztönénél fogva is szabadulnia kellene. REISIGER azonban tisztán élettani folyamatokra alapítva a tetszhalál jelenségét, egyúttal mindegyik léloktani tényező szerepét is kizárja. Ezt a föltevését egyébként a tetanizált és a természetes halállal elpusztult rovarok különböző testtartásában látja bebizonyolni, mert szerinte a rovar testtartásával ilyenkor amúgy sem téveszt, amennyiben egész másképp tartja végtagjait, mint holt állapotában. REISIGER szerint pl. az elhalt rovar függelékeit a testéhez iparkodik simítani, ellenben a tetanizált rovarok végtagjaikat sohasem húzzák testükhöz, hanem ellenkezőleg, inkább kifeszítik. Jelenleg nem volt alkalmam bogarakkal oly arányú, kísérleteket folytatni, melyek REISIGER kísérleteit igazolták volna, de annyi bizonyos, hogy a reczésszárnnyúak viselkedése teljesen annak az ellenkezőjéről győződött meg, amit REISIGER állított. Az én általam megfigyelt *Hydropsyche*-k ugyanis érintésre rögtön halált színleltek s e közben ugyanolyan testtartásba helyezkedtek mint a cziánkáliumos üvegben megölt állatok: végtagjaikat valamennyien behúzták, csápjaikat pedig összefonták. Ugyanigy viselkedtek a Perlidák is. A bogarakra vonatkozólag csak egy fajnak, a *Valgus hernipterus*-nak testtartásáról szólhatok, de ez is megerősíti előbbi állításomat s azt hiszem, a bogarászoknak sok munkájukba kerül az alkoholban megölt Valgusoknak a tetanustól kifeszült végtagjait ismét természetes helyzetükbe visszahajlítani. Mindezekkel kapcsolatban azonban egy rendkívül fontos tényre kell ráutalnom, t. i. arra, hogy a rovaroknál a merevgöres előidézéséhez nemcsak mechanikai erők, hanem sokszor egyedül a rovar részéről történő érzéki észrevétel is elégséges. Gyakran megfigyelhetjük különféle ormányos bogaragnál, Elateridáknál, Chrysomelidáknál, de egyéb rovaroknál pl. Perláknál és Raphidiáknál is, hogy azok az illető növényről csupán megközelítésre is egyszerűen levetik magukat s utána hosszabb ideig fekszenek mozdulatlanul. Más rovarok, nevezetesen a ganajtúrók és Meloidák megközelítésre fejüket rögtön behajtják, végtagjaikat pedig behúzzák. Ez utóbbiak érintésre kellemetlen szagú, sárgaszínű véréket is kifecskendezik s így nyilvánvaló, hogy ezzel védekezni iparkodnak. Kétségtelenül öntudatos az ászkacsotánok halálszínlelése is, melyek érintésre összegömbölyödnek. Az öntudatos védekezésnek azonban még ennél is biztosabb jele az, hogy mindezeknél a rovaroknál tetanusszerű megmerevedési tüneteknek nyomával sem találkozunk,

amennyiben végtagjaikat nem is tartják mereven, hanem csak egyszerűen behúzzák s ebbe a helyzetbe hozzák mindannyiszor, valahányszor a behúzott végtagot kiegyenesíteni próbáljuk. Mindezekből most már kétségtelenné válik, hogy a rovar csakugyan a halált színleli, hogy ellensége elől ily módon meneküljön.

Valószínűleg más élettani okokra vezethető vissza, ama rovarok tetszhalála, melyeket táplálkozás közben érnek váratlan mechanikai hatások. A virágok nektárjától elittasodott méhek pl. egész öntudatlan állapotban vannak s érintésre megmerevednek, végtagjaikat pedig göresösen kifeszítik. Ellenben ugyanezek a méhek rendes körülmények között érintéskor rögtön elrepülnek, sőt fulánkjaikkal is védekeznek. Aki a gabonán élő különféle búzabogarakat gyűjti, annak biztosan örömeire szolgál, hogy ezeket a déli nap melegében gyanútlanul lakmározó rovarokat minden nehézség nélkül leszedegetheti, azonban alkonyatkor ezek annyira megelevenednek, hogy becsukott ökliüben néhányat is nehezen tudunk fogva tartani. Hogy a rovarokat egyéb körülmények is mozdulatlanságra kényszerítik, sőt egyeseken hipnotizálják, arra érdekes példát hozott fel BARROIS lillei egyetemi tanár. Egy alkalommal óriási mennyiségű szitakötőt látott mozdulatlanul egy távíródróton ülni, melyek testüket valamennyien ugyanazon helyzetben tartották. BARROIS szerint a távíródrót hipnotizálta ezeket a rovarokat.¹

A lappangó idegéletnek műhelyébe végül az alvó rovarok élete is bepillantást nyújt. Semmi okunk sincs már afölött kételkedni, hogy az alsóbbrendű állatok ép úgy alszanak, mint a gerincesek hogy idegrendszerüket kipihentessék. Ezt kiváltképen a társas rovaroknál, a méheknél, hangyáknál és természetknél figyelték meg, amelyekről tudjuk, hogy a napok bizonyos szakát álomban töltik. Vannak méhek, melyeknél az álom egyenlő időközökben megismétlődik s ezek külön alvóhelyeket készítenek maguknak, vagy csoportokba verődve többszázával együttesen alszanak s az is tény, hogy a rovarokat a gerincesekhez hasonlóan nagyobbára éjjel lepi el az álom. Ez a fényhatásokkal hozható összefüggésbe, mert a testben felgyülemlett szén-sav a napsugár hiánya miatt lassabban küszöbölődik ki a szervezetből, tehát nagyobb mértékben is halmozódik fel, mint nappal, miáltal az idegrendszer táplálkozása s ezzel együtt annak működése is a minimumra redukálódik. De ez nem minden esetben van így. FRIESE szerint bizonyos méhek a nap legmelegebb óráiban, tehát a legnagyobb fényhatások daczára is pihenni térnek és valóságos sziesztát tartanak, a lepkék sorában pedig a Noctuák a nappali órákban rendkívül lomhák, érzéki észrevételeik is hiányzanak s ilyenkor minden

¹ FRANCE R.: Hipnotizált szitakötők. (Rovartani Lapok. V. 1898, p. 20).

nehézség nélkül megfoghatók, ellenben éjjel annál fürgebbek. Az Orthopterák között a vándorló levelek (*Phyllium*) alvását mindenki ismeri. Ezek különben is rendkívül lomha állatok, ha jóllaktak, elülső lábaikkal felfüggesztik magukat valamely ágra és úgy mozdulatlanul lógnak órák hosszat. Vannak czinezerek, melyek rágóikkal a gyümölcsökbe és virágokba egészen befurakodnak és ilyenkor végtagjaikkal nem is kapaszkodnak, hanem egész testüket vízszintesen tartják a levegőben.

Általában mondhatjuk, hogy a rovarok nagyobb táplálkozás után, tehát az anyagcsere megélénkülésével esnek álomba, mely alkalommal azonban ismét csak a nagyfokú szénsavképzés lassítja az idegrendszer működését. Ilyenkor azután érthető, hogy a hirtelen bekövetkező külső mechanikai hatások a szunnyadó idegrendszert megrázkódtatják s tetanusszerű állapotba hozzák. Minthogy a rovaroknál a differenciálódott idegrendszer hiányában a lokomotorikus működéseket is közvetlenül a középponti idegrendszer kormányozza, világos, hogy a külső mechanikai ingerek következtében megmerevedett rovaroknál a tetanusszerű reflexmozgás a végtagokra is kiterjed.

Összefoglalva tehát az eddig elmondottakat, kitűnik, hogy a tetszhalál jelensége a rovaroknál háromféleképen jön létre. Először külső mechanikai ingerekre, főleg ütésre, másodszor oly külbehatásokra, melyek táplálkozás alkalmával érik az állatot, harmadszor pedig pusztán érzéki észrevételekre. Az első esetben csakugyan soha sem marad el a tetanusszerű reflex és rovar a merevgöres tünetei között érzéketlenné válik a külbehatásokkal szemben. A második esetben a végtagokra ugyan szintén átkerül a göresös reflexmozgás, de az idegrendszer érzéki működéseit mégis megtartja és az állat helyét is változtatja, a harmadik esetben az idegrendszerben semmiféle működési zavarok sem mutatkoznak és az állat öntudatos védelmi helyzetet vesz fel, tehát tisztán pszichikai erők hatása alatt cselekszik. Mindezekből most már kitűnik, hogy az első két esetben tisztán fiziológiai tényezők hatására jött létre a tetszhalál, melynél a védekezés ösztöne teljesen hiányzik, ellenben a harmadik esetben a rovar csakugyan ellenségét akarja megfékezni s a halált tehát valósággal színleli, a szerint tehát a tetszhalál és a halálszínlelés jelenségét egymástól élesen el kell választani. Akár ösztönnek, akár értelmi működésnek nevezzük már most a rovarok eme utóbbi viselkedését, a továbbiakra nézve ez teljesen mindegy. Az előbbi esetben reflexmozgásokká alakult ösztönszerű cselekvések, az utóbbiban magasabb szellemi működésre hivatott idegrendszer hozhatta létre e célirányos védekezés ösztönét, melyen a magasabb szellemi tehetségekkel felruházott rovaroknál nem

is csodálkozhatunk. De mindkét esetben egy és ugyanazon eredményre jutunk, t. i. arra, hogy a halálszinlelés jelenségét a rovarok egy részénél öntudatos értelmi működések igazgatják, melyeket fiziologiai folyamatokkal megmagyarázni nem lehet.

A *Lymantria dispar* L. hernyójáról.

Irta: ULBRICH EDE.

Ismeretes, hogy a *Lymantria dispar* L. azon lepkék közé tartozik, a melyeknek számbeli megjelenése az egyes években a legnagyobb szélsőségek között mozog, úgy hogy némely esztendőben a faj látszólag teljesen kiveszettnek tűnik fel, vagy legalább ritkaságszámba megy, holott egy reá következő más esztendőben annál félelmetesebb mennyiségben jelenik meg erdeink és kerteink nagy kárára. A megjelenésbeni ezen szeszélyességek jellemzik egyáltalában a Liparidák egész családját.

Ennek a kártékony lepkének hernyója már az 1913. év folyamán tetemes kárt okozott az isaszegi koronauradalmi erdőben, melyet úgyszólván teljesen lekoppasztott.

Az akkori kártétel azonban a reá következő évben véghezvitt pusztításhoz képest valódi csekélységnek mondható, mert 1914-ben az erdőn már június elején jól láthatók voltak a hernyórágás nyomai; a hó második felében ez már oly arányokat öltött, hogy az erdő ez időtájt már majdnem teljesen le volt tarolva és pedig nemesak a rendes táplálékul szolgáló tölgy és egyéb lombfák, hanem a különféle bokrok lombja is válogatás nélkül martalékul esett a falánk állat pusztításának, mely miután lombot már nem talált, a füvek és alacsony növényeknek esett és azokat kezdte pusztítani, érvényt szerezve nevének, mely görögül ugyanis „pusztítót“ jelent.

A míg a hernyók még a fákon honoltak, ürülékük hullatása a földön elterülő száraz faleveleken oly zörejt idézett elő, mintha zápor esne s ez az ürülék és talán a nagymennyiségű, egymáshoz tapadt sűrű czafatok, melyek azokból a fonalakból képződtek, a melyeken a hernyók az ágakról le szoktak ereszkedni, meglehetősen undorító penészszagot terjesztettek, mely az erdőben való tartózkodást éppen nem tette élvezetessé.

A megkopasztott és kopáran az égnek meredező tölgyfaágakról lelógó, a szél, az eső és talán maguk a tömegesen működő hernyók által összegabalyított fonalczafatok akkoriban oly sűrűn csüngtek le a kopasz fákról, hogy az erdőn való áthátozást majdnem lehetetlenné, mindenesetre azonban nagyon kellemetlenné tették.

A sokkal hamarabb elkészülő hímek bábjai akkor már 10—15-ével esüngtek lazán készített pongyola hálókban a fa- és bokorágacsák végeire kötve.

A nőtényhernyók, miután a hímlepke majdnem három héttel jelenik meg a nőtény előtt, — akkor még nagyon fejletlenek voltak és sok táplálékra szorúltak még teljes kifejlődésükig. A két nem között a nagyságukat illetőleg az eltérés oly feltűnő, hogy az állat ezért kapta a „*dispar*“ nevet. E természetbeni különbség már a hernyónál is észlelhető, amennyiben a kifejlett nőtényhernyó rendszeren ötször, sőt hatszor akkora, mint a hímhernyó.

Egyéb táplálék híján ezek a hernyók tehát a fűre és alacsony növényzetre vetették magukat s ott kerestek telhetetlen gyomruk részére, úgy a hogy, táplálékot.

Július 18-án a tenger mellékre utaztam; midőn előtte való nap még egyszer ellátogattam az erdőbe, ez valósággal egy téli tájhoz hasonlított, csak hogy annak minden bája nélkül! Akkor alig volt már növényzet az egész környéken, mind martalékul esett az állat falánkságának. A nőtényhernyók már csak kizárólag a földön kúsztak és kétségbeesetten hajszoltak eledel után.

Midőn augusztus elején visszatértem és újból az erdőbe látogattam, nagy meglepetésemre és végtelen öröömre a tölgyfák új zsenge lombdiszt öltöttek; a sajátságos, rossz penészszag azonban még akkor is érezhető volt. Akkor a fák körül ezzel, de ezzel repültek nyugtalanul és izgatottan a többnyire már teljesen lekopott és ledörzsölt *dispar*-hímek, úgy hogy hajlandó voltam e kellemetlen szagot a lehullatott és láthatóan a levegőben úszó pigmentpikkelyek és szőröcskék szagának tartani. Feltűnt nekem az itt ott még épségben talált lepkék színtelensége és rajztalansága mellett még azok feltűnő kicsinysége, mert egytől-egyig alig voltak nagyobbak egy *Lycaena Icarus*-nál. Természetes, hogy a jelenség valószínű okozójának a hernyó nem kellő táplálkozását kell tekinteni.

Nőténylepkét azonban nagy meglepetésemre a legszorgosabb keresés daczára sem találtam. Jobban szemügyre vettem a fatörzseket, a melyeknek hasadékaiban a nőtény petezés céljából megszokott húzódni, de sehol egyetlenegy állat, egyetlenegy báb, egyetlenegy petefészek nem volt látható, jöllehet a lepke szárnyainak pízkosfehér és potrohának világos sárgabarnás színénél fogva nagyon könnyen feltalálható. Úgyszintén nem volt látható sehol az állatnak még feltűnőbben felismerhető zsemlyesárga peterakása sem. Az erdő különböző részeiben kezdtem utána kutatni, minden erőlködésem azonban kárba veszett. A földön, a hernyók utolsó tartózkodási helyén tett kutatásaim hasonlóképen eredménytelenek maradtak.

Mi lehetett tehát annak az oka, hogy az oly tömegesen fellépett hernyókból, melyek között mindenestre körülbelül felerészben nőtényhernyó lehetett, egyetlenegy állat sem kelt ki?

Szerény nézetem szerint csakis a táplálék hiánya okozhatta az állatok vesztét, úgy hogy bábbá már nem bírtak kifejlődni, hanem éhinség vagy az ez által előidézett valamely betegség következtében fejezték be időelőtti nyomorúságteljes életüket.

Ime, tehát a természet maga ilyképen is gondoskodott a rendelkezésére álló többi eszközök mellett arról, hogy ezen felette kártékony állattól, a mely ellen sikeresen védekezni alig lehet, egyidőre legalább megszabaduljunk.

Úgy az 1915., mint az 1916. esztendőben az állatot az isaszegi erdőben alig lehetett észlelni.

Irodalom.

Kuthy, Dr. A.: Catalogus Coleopterorum in civitate Magyar-
kanizsa (Hungaria) regionibusque proximis existentium. 34 p. — (? Magyar-
kanizsa, 1916).

Szerző, kit már régóta mint buzgó lepke- és bogárgyűjtőt ismerünk, egy 34 oldalas kis nyolcadrét alakú füzetten lepelt meg, mely a Magyar-kanizsa (Bács-Bodrog megye) legközelebbi környékén mostanáig gyűjtött bogarak felsorolását tartalmazza. Szerző az „Appendix” és „Adduntur”-ban felsoroltakkal 51 családdhoz és 413 nemhez tartozó 952 fajt és fajváltozatot sorol fel. Ez elég tekintélyes szám Nagy-Alföldünk e kis vidékéről és eléggé illusztrálja a szerző szorgalmas kutatását, melylyel nagyban hozzájárult Alföldünk faunájáról való ismereteink gyarapításához. Nem hagyhatom azonban említetlenül, hogy a jegyzék átnézése alkalmával néhány olyan névre is akadtam, mely valószínűleg helyesbítésre szorul és csak téves meghatározás folytán kerülhetett a jegyzékbe. Ilyenek pl. *Carabus cancellatus* ILL. és ab. *soproniensis* DEJ. (valószínűleg var. *tibiscinus* CSIKI lesz), *C. Ullrichi* GERM. var. *Leuckarti* PETRI, *Blaps songorica* FISCH., *Zonabris 10-punctata* F. stb.

CSIKI.

*

Apfelbeck Viktor: Fauna Insectorum Balcanica. VI. die Komponenten der Balkanfauna aus der Familie der Chrysomelidae. (Wiss. Mitteil. Bosn. u. Herzegow. XIII, 1916, p. 354—396).

Szerző az irodalom felhasználása mellett és a szarajevoi múzeum gazdag gyűjteménye alapján a Balkán-félsziget levélbogarait tárgyalja ebben a tanulmányban. Állatföldrajzi szempontból különösen

három nem elterjedési viszonyai adnak támpontot a fauna összetételének megállapításához, ezek a *Timarcha*, *Chrysomela* és *Chrysochloa* nemek. A középeurópai *Timarcha tenebricosa* F. és *coriaria* LAICH. Nyugat-Albániáig terjednek, de itt csak a magasabb hegységek lakói, *T. corinthia* FAIRM. és *pratensis* DUFT. a Karsztra jellemző fajok, *T. rugulosa* HS. pedig pontusi faj. A *Chrysomela*-nemet a 42. szélességi fokig csak az alpesi fajok lakják. A Kárpátok jellemző fajai hiányzanak. A mediterrán fajok csak a tenger partvidékét lakják, a belső területekbe nem hatolnak. Pontusi faj négy van, melyek Középeurópa keleti részében is elterjedtek (*fimbrialis* KÜST., *coerulea* OLIV., *lurida* L. és *limbata* F.). A *Chrysochloa*-fajok szintén az Alpok fajaihoz tartoznak és csak a Rhodope-hegységig és a Sar-daghl-ig terjednek. A tanulmány nagyobbik részét az egyes fajok és termőhelyeik felsorolása teszi ki. Találunk néhány új fajt és fajváltozatot is, ilyenek a mennyiben faunaterületünkől valók: *Plateumaris intermedia* (Bosznia: Jezero, Livno), *Cryptocephalus 4-guttatus* var. *Noesskei* (Bosznia: Travnik), *Cr. 4-pustulatus* var. *bosnicus* (Bosznia: Bjelasnica, Ljubinjé-völgy, Romanja- és Prenj-planina; Horvátország: Bitoraj), *Cr. flavipes* var. *pumilionis* (Bosznia: Bjelasnica), *Timarcha metallica* ab. *Wendleri* (Bosznia: Dubostica), *Chrysonela Minckwitzii* (Sarajevo), *Chrysochloa gloriosa* var. *bosnica* (Sarajevo, Visegrád, Gacko), var. *arrogans* (Bosznia: Kalinovik), *Chr. variabilis* var. *croatica* (Horvátország: Bela Lasica, Bitoraj), *Chr. cacaliae* var. *dinarica* (Dinari-Alpok: Troglav), *Luperus flavipes* var. *hypsophilus* (Herczegovina: Prenj-planina), *L. flaviceps* (Sarajevo), *Mniophila bosnica* (Bosznia: Trebevic, Igman és Zvezda-planina).

CSIKI.

*

Szabályzat (Útmutató) a kukoriczamoly okozta károk meg-gátlására. Szabadka, 1917. (Bácsmegyei Napló nyomda és lapkiadó r.-t.) 8 oldal.

Az a nagy kár, melyet a kukoriczamoly Bácsmegyében az 1915. és 1916. évben okozott, arra a követendő példára indította a megye vezetőit, hogy egy rövid útmutatót adjanak ki és ezzel igyekezzenek az érdekeltek figyelmét felhívni. A rövid útmutató egyes fejezetei: 1. A kukoriczamoly kártékonysága, 2. A kukoriczamoly életmódja, 3. Védekezés (a következő pontokkal: a) A kukoriczaszár feletetése, b) A tépett kukoriczaszár eltevése, c) A kukoriczaszárral való tüzelés, d) A kukoriczaesutka felhasználása, e) A gyökértuskó, f) A gyökértuskó kiküszöbölése, g) A kukoriczaszárat még kisegítő anyagul sem szabad használni, h) A tengeriföldről letakarított s kúpokba rakott kukoriczaszárat a felhasználásig ne bolygassuk, i) A csalamádé.

CSIKI.

Társulati ügyek.

A Magyar Entomologiai Társaság ülései.

Választmányi ülés 1917. februárius 17-én. — Új tagokul megválasztattak, és pedig *alapító* tagokul:

„Klotild“ Első Magyar Vegyipar r. t. — Budapest, IV. Bécsi-u. 3.
Magyar Agrár és Járadékbank r. t. — Budapest, V. Nádor-u. 16.
Szlavoniai Fatermelő r. t. — Budapest, V. Nádor-u. 6.

Rendes tagokul:

DR. ÉBER ANTAL, vezérigazgató. — Budapest, IV. Havas-u. 2.
KAUDERS SIEGFRIED, cukorgyári közp. igazgató. — Budapest, V. Akadémia-u. 18.

Magyar Kölcsonös Állatbiztosító Társaság m. sz. — Budapest, IV. Papnevelde-u. 10.

*

6. közgyűlés februárius 17-én. — A Magyar Entomologiai Társaság 6. közgyűlését a m. kir. Rovartani Állomás helyiségében tartotta. DR. STREDA REZSŐ elnök üdvözli a megjelenteket, megállapítja az alapszabályszerű határozatképességet, az ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkéri PISÓ KORNÉL és GERGER JÁNOS REZSŐT, majd a következő beszéddel nyitja meg az ülést.

Elnöki megnyitó beszéd: Mélyen tisztelt Közgyűlés! Már harmad-
ízben tartjuk évváró közgyűlésünket a világháború viharos idejében. Első háborús közgyűlésünk alkalmából súlyos aggodalommal néztük a háború folyását, akkor hazánk déli határszélét még állandóan fenyegette a szerbek betörése, majdnem egész Galícia és hazánk északi-keleti határszéle az oroszok kezén volt, kinek további előnyomulásától az egész Alföldet féltettük. Tavalyi közgyűlésünkön a helyzet már Isten segítségével a mi javunkra fordult, hazánk területéről dicső csapataink kikergették az ellenséges hordákat. Galícia legnagyobb része felszabadult az orosz járom alól, Lengyelországot, Litvániát, Kurlandot meghódítottuk, Szerbia és Montenegró összetörve hevert lábainknál. Az elmúlt esztendő új dicsfénnnyel övezte a magyar katona homlokát, mikor hű szövetségeseinkkel karöltve, alattomos áruló ellenségünket is megsemmisítette. A magyar hősiesség híre újra szerte száll az egész világon. Hazafiúi büszkeséggel látjuk azokat az óriási küzdelmeket, melyeknek mindegyike a magyar katona, magyar honvéd dicsőségét hirdeti. Feléjük száll szeretetünk és hálánk, csodálattal és kegyelettel gondolunk azokra, kik hősi lelküket a világ eme leghevesebb tusáiban, a kárpáti harcokban, a Lovcsenen, az Isonzo mellett, a doberdói fensíkon, az erdélyi harcokban lehelték ki; az önfeláldozásnak, hősiességnek s hazaszeretnek soha el nem halványuló példaképeit nyújtották az utódoknak.

Mély fájdalommal látjuk nemzetünk óriási vérbeli áldozatát, de megnyugtató és felemelő az a remény, hogy a nagy háború lezajlása után hazánk fiainak vérével áztatott talajon fokozott virágzásnak fog indulni.

A már közel 3 év óta dúló véres küzdelem, a mely majdan az egész világ megszokott rendjét felforgatta, egyesületünk működését is sok tekintetben megbénította. Munkánk tükre az egész társadalmi és kulturális életünknek, melyet a világháború nem tudott teljesen megsemmisíteni, mely — bár erősen redukálva — minden irányban tovább folyik. Most már mintha rendesebben működne a társadalom gépezete, mint a háború első fázisában, mintha már kezdene hozzá szokni, hozzá alkalmazkodni a háborús világrendhez. Ama kimerülési, felbomlási folyamatnak, a melyre ellenségeink számítanak, semmiféle jelét sem tapasztaljuk; reméljük, hogy gazdasági téren s erkölcsi erők tekintetében ezentúl is megálljuk helyünket. A lefolyt történelmi nagy események fegyvereink nagyszerű sikerei északon és délen az optimizmust már biztossággá fokozzák. Nemcsak legyőzhetetlenek fegyvereink, de már győzők is vagyunk s most már várhatjuk, hogy a közel jövőben ellenségeink is elismerjék ezt és ezzel adva van a feltétele annak, hogy véget érjen a rettenetes emberi viaskodás, a mely a világ kulturáját krízissel fenyegeti s mindnyájunktól hőn óhajtott béke bekövetkezzék.

Megelégedéssel tapasztaltuk, hogy a rendes havi üléseink, melyeken sok értékes előadás és tanulságos bemutatás került sorra, a háborúval járó mostoha viszonyok között is elég látogatottak voltak. Midőn a háború alatt hazánk tudományos társulatai kénytelenek voltak üléseik számát erősen redukálni, sőt meg is szüntetni, mi szokott üléseinket ép úgy, mint a béke idejében — pontosan megtarthattuk.

A titkári jelentés hű képét fogja adni ama munkásságnak, melyet Társulatunk kifejtett. Pénztárnokunk jelentéséből pedig a legnagyobb örömmel fogunk értesülni, hogy Társulatunk pénzügyei nemcsak rendezettek, hanem az ő buzgósága folytán vagyona nem remélt mértékben növekszik.

Ez évben Társulatunk társaskirándulást rendezett 1916 június 1-én Leányfalura, a melyen Társulatunk tagjai szép számmal vettek részt s érdekes állatokat gyűjtöttek. Ezenkívül Társulatunk tagjai kisebb nagyobb kirándulásaik alkalmából sok érdekes adattal gazdagították faunánkat. Dr. HORRÁTH GÉZA tagtársunk Hunyad, Udvarhely és Arad megyében, Dr. KERTÉSZ KÁLMÁN Sárosban, CSIKI ERNŐ az Aranyos völgyében, — majd pedig az ősszel a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából Albániában végzett gyűjtő-kirándulást. DIENER HUGÓ és MIHÓK OTTÓ tagtársaink pedig több hétig Herkulesfürdő

vidéken szereztek gazdag zsákmányt. Többi tagtársaink is részint a főváros környékén, részint hazánk különböző vidékein áldoztak gyűjtő-szenvedélyüknek.

A múlt évi nehéz viszonyok között a Magyar Entomologiai Társaság működésének hatodik évében nem gyarapíthatta oly becses és értékes felfedezésekkel és új állatokkal szaktudományunkat, mint az előző években már megszoktuk. Ennek okát a Társulaton kívül álló körülmények magyarázzák meg. Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy úgy a szabad gyűjtési mozgásban és az ellátás tekintetében is rendkívüli akadályok tornyosúlnak útunkba.

Mindazonáltal reméljük, hogy ez az esztendő meg fogja hozni a mindnyájunktól sóvárogva óhajtott békét s ez által az előttünk álló akadályok megszűntével ismét meg fog nyílni Társulatunk tagjai előtt a szabad kutatás s fokozott buzgalommal s munkakedvvel fog-nak hozzálátni, hogy felfedezéseikkel és kutatásaikkal a hazai rovar-fanna ismereteit gazdagítsák.

Azon őszinte és meleg óhajtással, hogy e remények a közel jövőben mind teljesebben, mai hatodik közgyűlésünket megnyitott-nak nyilvánítom.

*

A tetszéssel fogadott elnöki megnyitó elhangzása után CSIKI ERNŐ titkár a következő jelentését olvasta fel:

Titkári jelentés. — Tisztelt Közgyűlés! Társaságunk hatodik működési évére a nagy idők immár harmadízben nyomták rá bélyegüket. Az általános viszonyok Társaságunk ezidei működésére is bénítólag hatottak, azért kérem a csekély eredményeket ennek tulajdonítani, a mikor rövid jelentésemet előterjesztem.

Rendes ülést nyolczat tartottunk, a melyeken 11 előadó 16 előadást tartott. Tagtársaink közül DR. HORVÁTH GÉZA 3, JABLONOWSKI JÓZSEF, DR. KERTÉSZ KÁLMÁN és DR. PONGRÁCZ SÁNDOR 2—2, CSIKI ERNŐ, GYÖRFFY JENŐ, KADOCSA GYULA, DR. KERTÉSZ ABA, DR. KÖNTZEI GERŐ, DR. SZABÓ-PATAY JÓZSEF és TOMALA NÁNDOR 1—1 előadást tartottak. DR. KERTÉSZ ABA az elmúlt évben is volt szíves egy vetített képek bemutatásával összekapcsolt előadást tartani. 5. rendes közgyűlésünket februárius 19-én tartottuk meg, a Társaság belső ügyeit pedig hét választmányi ülésen tárgyaltuk és intéztük. Üléseinket ebben az évben már nem a fehér asztalnál, hanem felváltva a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósági tanácstermében és a m. kir. Rovartani Állomás helyiségeiben tartottuk, mely intézetek igazgatói voltak szívesek e helyiségek használatát rendelkezésünkre bocsátani. Kérem a tisztelt Közgyűlést, hogy ezért köszönetünket ez alkalommal is fejezze ki ez intézeteknek, valamint azok igazgatóinak, DR. FEJÉR-PATAKY LÁSZLÓ és JABLONOWSKI JÓZSEF uraknak.

A június hó 1-én Leányfalu környékére tervezett gyűjtő-kirándulást az idén megtarthattuk, a résztvevők szép eredménnyel gyűjtöttek.

A tagok létszámában örvendetes emelkedést mutathatunk ki. Még 1914. elején terveztük egy nagyobb taggyűjtő akció keresztülvitelét, de a keresztülvitelben megakadályozott minket a háború kitörése. Azért pihentetnünk kellett az ügyet, míg végre az elmúlt évben pénztárosunk indítványára a választmány helyénvalónak találta az akció megindítását. Sikerült is eddig elég szép számmal új tagokat toborozni, köztük több pénzintézetet és más intézményt, a melyek alapítványok tételével pénzügyileg segítik társaságunkat céljaink előbbrevitelében. Összesen 27 új tagot választottunk meg, kik közül 8 alapítványt tett, alapítványt tett azonkívül még egy régi tagtársnőnk is. Az alapító tagok száma ezek szerint 1916. végén 21-et tett ki. A rendes tagok száma az év elején 102 volt, hozzászámítva az újonnan megválasztottakat, ez a szám 129-re emelkedett, azonban évközben elhúnyván két tagtársunk, az év végén 127 tagtársat számálhattunk, beleértve két különben elhunyt, de alapítványa révén örökös tagot is. Alapszabályaink értelmében kötelességünk a közgyűlésnek újonnan megválasztott tagtársaink neveit bejelenteni. Azért legyen szabad e névsort, a megválasztás időrendjében előterjeszteni. Megválasztottak: IFJ. HRABÁK VIKTOR, DR. LENDL ADOLF, DR. DEGEN ÁRPÁD, KÁROLYI GYULÁNÉ GRÓFNŐ SZ. KÁROLYI MELINDA, FEJÉRVÁRY GÉZA GYULA BÁRÓ, BECKER TIVADAR, DR. AUJESZKY ALADÁR, DR. HÜTL HÜMÉR, WENCKHEIM MIKLÓS GRÓF, DR. KERTÉSZ ABÁNÉ, DR. UNGER EMIL, FÁBRY ALFRÉD, Hunnia gőzmalom r. t. Dárda, Czeglédi Hengermalom r. t., Adonyi Takarékpénztár r. t., BURCHARD-BÉLAVÁRY KONRÁD, GYÖRGYEI ILLÉS, HERMANN FERENCZ, Nemzeti Kaszinó, LENZ FERENCZ, BARSÍ LEIDENFROST ERNŐ, VARGA ISTVÁN, HAIMBACH JÁNOS, Nagymaros-Visegrádi Takarékpénztár, Temesvári Múmalom r. t., WOLF LIPÓT fiai Kismarton és BITTERA GYULA.

Mint említettem két tagtársunkat veszítettük el elhalálozás folytán, ezek DIÓSZEGHY J. KÁROLY lepkésztársunk, a ki a harcztéren szerzett betegségben hunyt el és BURCHARD-BÉLAVÁRY KONRÁD alapító tagtársunk, a kit alig hogy tagjaink sorába igtathattunk, hirtelen elhunyt. Emléküket meg fogjuk őrízni.

Társaságunk hivatalos közlönyéről, a Rovartani Lapokról, nincs mit jelentenem, hiszen mindnyájan tudják, hogy az egyes füzetek csak óriási késéssel jelennek meg. Minden igyekezetünk, hogy ezen segítsünk, csődöt mondott, — a háború okozta nehézségek, főleg a szedőhiány, mindennek oka. Kénytelen vagyok ezúttal is tagtársaink szíves elnézését kérni, annál is inkább, mert az előírt terjedelmű

folyóiratot mindenképen meg fogják kapni, csak késéssel, tehát semmilyen megrövidülésnek nem lesznek kitéve. Különben a szövetséges külföldön sem tapasztalhatunk e téren jobb viszonyokat, nagy tőkével és nagy taglétszámmal dolgozó egyesületek sem tudják a rendes terminusokat betartani.

Tisztelt Közgyűlés! Ezekben tudtam röviden Társaságunk hatodik működési évéről beszámolni. A beszámoló nem rózsás, kitűzött céljaink és feladataink előbbrevitelében, nem tekintve az első években a kezdet nehézségeit, most már harmadik éve a nagy időkkal járó nehéz viszonyok gátolnak meg minket ebben. Így pl. rovarfaunánkat ismertető munkák kiadásába még nem foghattunk bele, de még erre vonatkozó tervekkel sem foglalkozhatunk épen a nyomdai nehézségek és a felette költséges előállíthatás miatt. Mindazonáltal igyekeztünk tagtársainknak némi kárpótlásról gondoskodni és ebben igen tisztelt alelnökünk: JABLONOWSKI JÓZSEF sietett segítségünkre azzal, hogy egyik nemrég megjelent munkájából volt szíves megfelelő számú példányt rendelkezésünkre bocsátani. Ezt a munkát tagtársaink a legközelebbi időben kézhez fogják venni.

Tisztelt Közgyűlés! Az 1916. évvel letelik a tisztikar működésének második ciklusa is, a mai közgyűlésnek hivatása, hogy új tisztikart válasszon, így tehát midőn ma megbízatásunk lejártával búcsúzunk, legyen szabad a tisztikar nevében köszönetünket kifejeznem azért a támogatásért is, a melyben mindenkor részesültünk.

*

DR. SZABÓ-PATAY JÓZSEF könyvtáros akadályozva lévén személyesen megjelenni, jelentését a titkár olvassa fel:

Könyvtárnoki jelentés. — Tisztelt Közgyűlés! Ismeretes okoknál fogva könyvtárunkat még mindig nem fejleszthetjük olyan mértékben, mint a hogy azt más körülmények között megtehetnénk. Így könyvtárunk az elmúlt évben mindössze 60 darabbal gyarapodott 33 korona értékben. A könyvek legnagyobb részét DR. KERTÉSZ KÁLMÁN ajándékozta; ajándékozók voltak még DR. HORVÁTH GÉZA és DR. SZABÓ-PATAY JÓZSEF.

*

DR. KERTÉSZ KÁLMÁN pénztáros a következő jelentést terjeszti elő:

Pénztári jelentés. — Tisztelt közgyűlés! Múlt évi jelentésemben 4362 K 18 fill. tiszta vagyont mutattam ki és megjegyeztem, hogy ez a vagyon ezidén feltétlenül csökkenni fog, mert a rendkívül nagy tagdíjhátralékból, mely mint aktív vagyon szerepel a mérlegben, tekintélyes összeget leszünk kénytelenek leírni. Nagy örömmel állapíthatom meg, hogy ezen feltevésemben alaposan csalódtam, mert

vagyonunk nem hogy csökkent volna, hanem 1781 K 16 fillérrel gyarapodott, úgy hogy most 6143 K 34 fillérre rug.

Hogy ezt a nem remélt eredményt elértük, első sorban annak köszönhetjük, hogy az immár három éve heverő nyomtatványainknak egy kis részét taggyűjtés czéljából szétküldöttük. Ennek az akezió-nak az eredménye nagyon kielégítő, mert ennek révén 9 alapító és 11 rendes tagot szereztünk. Ebből is láthatjuk, hogy a magyar közönség kedveli a természettudományokat és szívesen hoz áldozatot, hogy ezirányú tudásvágyát kielégítse. Jóllehet a mostani idő taggyűjtésre kedvezőnek semmi esetre sem mondható, az eddig elért eredmény kötelelességünké teszi, hogy akezióinkat szakadatlanul és nagyobb méretekben folytassuk mindaddig, míg vagyonunk fel nem szaporodott annyira, hogy működésünk semmi akadályba sem ütközhetik többé. Ezen főleg azt értem, hogy kiadványainkat akadálytalanul, tőkénk kamataiból meg tudjuk jelentetni.

Az elért eredményt másodsorban annak is köszönhetjük, hogy régebbi tagtársaink, kik tagdíjkkal több éve hátralékban vannak, tartozásukat, a nehéz idők daczára, lassankint törlesztik. A tavaly kimutatott 1057 K hátralék ezidén 850 koronára csökkent. Ez az összeg kétségtelenül még nagyon tekintélyes, de reméljük, hogy a jövő évben még inkább csökkenni fog. Négy tagunkat, kik ismételt felszólítás daczára sem voltak hajlandók tagsági díjukat befizetni, törölni voltunk kénytelenek.

A vagyon ily mérvű gyarapodását természetesen a bevételek nagyobbodásának köszönhetjük. Összes bevételünk 2972 K 93 fill. volt, vagyis a tavalyi bevételnek több, mint háromszorosa. Azt hiszem, hogy az egyes bevételi tételek megnövekedésének arányát akkor szemléltetnem legjobban, ha azokat a költségvetési előirányzattal szembeállítom. Tagdíjakból az előirányzott 500 K-val szemben 639 K 86 fill., beíratási díjakból 4 K-val szemben 28 K, hátralékos tagdíjakból 100 K-val szemben 350 K, kamatokból 146 K-val szemben 217 K 10 fill. folyt be. Alapítványokat az előirányzatba természetesen nem állíthatok be, mert ez a tétel mindig nagyon problematikus. Annál öröndetesebb, hogy itt 1500 K bevételről tehetek jelentést.

A bevétel nagyobbodásával szemben a kiadás rendes tételei alig-haladták túl az előirányzatot. Helyezzük szembe itt is az előirányzatot a tényleges kiadással. Értékpapírok vásárlására 200 K-t irányoztunk elő, tényleg pedig 2141 K 21 fillérért 1400 K névértékű hadikölesönt és 800 K névértékű fővárosi 6%-os kölesönkötvényt vásároltunk. Ez a kiadás nagyon öröndetes és annak köszönhetjük, hogy oly sokan léptek be alapító tagul társaságunkba. A Rovartani

Lapokra előirányzott 450 koronából csak 300 koronát fizettünk ki, mert a nyomda még nem állította elő folyóiratunknak teljes évfolyamát. A látszólag megtakarított 150 K azonban jövő évi költségvetésünkbe beveendő s azt fogja terhelni. A postadíjakra előirányzott 50 K-t 18 K 76 fillérrel túlléptük. Hogy ez a túlkiadás, melyet a társaságba felszólító nyomtatványok szétküldése okozott, meghozta a gyümölcsét, már előbb láttuk. A kisebb nyomtatványokra előirányzott 30 koronából csak 9 K-t költöttünk el, mert az ülésekre szóló meghívókat házilag, költségmentesen állítom elő. A könyvtár gyarapítására 140 K-t irányoztunk elő ; ez az összeg, sajnos, pénztárunkban maradt, mert még most sem vagyunk abban a helyzetben, hogy könyvtárunkat valahol elhelyezhessük s a tagok részére hozzáférhetővé tegyük. Reméljük azonban, hogy a közeljövőben ezen is segíthetünk. A kisebb kiadásokra előirányzott 11 K 27 fillért is túlléptük 13 K 77 fillérrel, mert ezidén végre elkészítettük a társaság rézbe metszett pecsétjét.

Végigvezetve a t. közgyűlést az unalmas számok szürke sorai között, napsütéses tisztáshoz, a vagyonmérleghez értünk, mely világos és hű képét adja sáfárkodásnknak. Láthatjuk ugyanis ebből, hogy összes vagyonunk a tavalyi 5700 K-val szemben 7965 K 44 fillért tesz ki és hogy az idei gyarapodás 2265 K 44 fillérre rug. De a vagyonmérleg megnyugtatósunkra is szolgál, mert kétségtelenül azt bizonyítja, hogy jó és biztos úton haladunk, melyről nem szabad letérnünk, mert ez vezet társaságunk felvirágzásához.

Kérem a t. közgyűlést, hogy a számvizsgálók jelentésének meghallgatása után jelentésemet tudomásul venni s nekem a felmentvényt megadni méltóztassék.

A „Magyar Entomologiai Társaság“ zárószámadása az 1916. évről.

BEVÉTEL			KIADÁS		
		K f			K f
1	Áthozat az 1915. évről	131 27	1	Értékpapírvásárlás . .	2141 21
2	Beiratási díjak . . .	28 —	2	Rovartani Lapok . .	300 —
3	Tagdíjak	989 86	3	Postadíjak	68 76
4	Alapítványok	1500 —	4	Nyomtatványok . . .	9 —
5	Rendkívüli bevétel . .	10 —	5	Kisebbs kiadások . . .	25 04
6	Kamatok	217 10	6	Átutalás	84 78
7	Átmeneti tétel	96 70	7	Átvitel az 1917. évre .	344 14
		2972 93			2972 93

A „Magyar Entomológiai Társaság” vagyonmérlege 1916 december 31-én.

ACTIVUM			PASSIVUM		
		K f		K f	
1	Készpénz	344 14	1	Kertész K. alapítványa	1822 10
2	Értékpapir a Pesti Hazai Első Takarékpénztár- ban	4500 —	2	Tiszta vagyon	6143 34
3	Hadikölcsön	300 —			
4	Fővárosi kölcsön . . .	800 —			
	Tagdíjhátrálék :				
	a) Tagdíj . . 850.—	— —			
	b) Beiratási díj 14.—	864 —			
5	Könyvtár	1125 30			
6	Leltári felszerelés . .	32 —			
		7965 44			7965 44

*

Titkár jelenti, hogy a múlt évi közgyűlésből kiküldött szám-
vizsgálók a következő jelentést nyújtották be :

Tisztelt Közgyűlés! Alulírottak, mint az 1916. évi közgyűlés
által kiküldött pénztárvizsgálók, mind a számadási könyveket, mind
az értékpapirokról szóló elismervényt és a pénztári készletet meg-
vizsgáltuk és a számadást minden tekintetben rendben találtuk.
Budapest, 1917. február hó 25 én. DR. SOÓS LAJOS s. k., BAKÓ GÁBOR s. k.

*

Elnök kérdésére a közgyűlés a tiszti jelentéseket tudomásul veszi
és a pénztárosnak a felmentvényt megadja, majd elfogadja a pénztáros
által előterjesztett 1917. évi költségvetést és az 1917. évi számadások
megvizsgálására kiküldi DR. SOÓS LAJOS és BAKÓ GÁBOR tagokat.

A „Magyar Entomológiai Társaság” 1917. évi költségvetése.

BEVÉTEL			KIADÁS		
		K f		K f	
1	Áthozat az 1916. évről	344 14	1	Értékpapírvásárlás . .	300 —
2	Tagdíjak	500 —	2	Rovartani Lapok . .	600 —
3	Beiratási díjak	10 —	3	Postadíjak	170 —
4	Hátrálékos tagdíjak . .	100 —	4	Kisebb nyomtatványok	50 —
5	Kamatok	285 —	5	Könyvtár	100 —
			6	Kisebb kiadások . . .	19 14
		1239 14			1239 14

Titkár jelenti, hogy az alapszabályok rendelkezései alapján lejárt a tisztikar és a választmány egyharmadának mandátuma, úgy hogy elnök, két alelnök, titkár, pénztáros, jegyző, könyvtáros és 4 választmányi tag választandó és ismerteti a választmánynak a jelölésekre vonatkozólag hozott határozatát.

Az elnök a választás megejtésére felkéri PISO Kornél elnöklete alatt KADÓCSA GYULA és VARGA ISTVÁN tagtársakat, majd a választás idejére az ülést felfüggeszti.

Elnök az ülést újból megnyitván felhívja titkárt, hogy a választás eredményéről tegyen jelentést.

Titkár jelenti, hogy összesen 20 szavazólapot nyújtottak be és megválasztattak elnökké: JABLONOWSKI JÓZSEF; alelnökökké: BÍRÓ LAJOS és SZLABEY ERNŐ; titkárrá: CSIKI ERNŐ; pénztárossá: DR. KERTÉSZ KÁLMÁN; jegyzővé: DR. PONGRÁCZ SÁNDOR; könyvtárossá: DR. SZABÓ-PATAY JÓZSEF és választmányi tagokká: GYÖRFFY JENŐ, DR. SCHMIDT ANTAL, TOMALA NÁNDOR és ULBRICH EDE.

*

Az indítványok során titkár jelenti, hogy:

TOMALA NÁNDOR rendes és választmányi tag indítványt terjesztett elő az alapszabályok módosítása ügyében és pedig javaslatba hozza azok következőkben való megváltoztatását:

1. Az elnök nemcsak *egyszer* és *csak egy évre*, hanem *újból* is legyen megválasztható.

2. A rendes választmány póttagokkal egészíttessék ki, a kik automaticæ rendes tagokká lépnek elő, illetőleg oly rendes választmányi tagok helyébe lépnek, a kik valamely oknál fogva a választmányi üléseken nem vesznek részt.

3. Olyan rendes választmányi tag, a ki ötször egymásután igazolatlanul elmarad az ülésekről, egyszerűen törlendő a választmányi tagok névsorából és helyébe a soron levő póttag hívandó be.

4. Különböztessünk meg pártoló és rendes tagokat azzal, hogy pártoló tag sem a választmányba, sem a tisztikarba vagy elnökül meg nem választható.

Titkár jelenti, hogy a választmány foglalkozott az indítvánnyal, annak intenczióját helyesli, de kénytelen a közgyűlésnek annak tárgyalását későbbi időkre való halasztását javasolni, már azon egyszerű oknál fogva, mert szerzett értesüléseink szerint a m. kir. belügyminiszter a háború alatt (eltekintve szükségessé vált tagdíjemelésektől) semmiféle alapszabálmódosítást nem engedélyez.

A közgyűlés indokainál fogva elfogadja a választmány előterjesztését és az alapszabályok módosítását későbbre halasztja.

Több tárgy nem lévén, elnök köszöni az elmúlt évben irányában tanúsított bizalmat és támogatást és több tárgy nem lévén, a közgyűlést berekeszti.

53. rendes ülés 1917. februárius 17-én. — JABLONOWSKY JÓZSEF, az újonnan megválasztott elnök megnyitja az ülést, üdvözlí a jelenlévő tagtársakat és megköszöni azt a bizalmat a mely őt az elnöki székre szólította, igyekezni fog a társaság ügyeit lelkiismeretesen vezetni és a mennyire a mai nehéz időkben lehet előbbre vinni. — Majd CSIKI ERNŐ „Bogarászati kirándulásaim az Aranyos völgyében“ című előadását tartotta meg, a festői szépségű vidék egyes tájait fényképekben bemutatván. (Az előadást teljes terjedelmében közölni fogjuk).

Választmányi ülés 1917. márczius 17-én. — JABLONOWSKY JÓZSEF elnök megnyitván az ülést mindenekelőtt kifejtí azt a programmot, melyét keresztülvinni szeretne, hogy a társaság daczára a mai nehéz viszonyoknak eredményösebben működhessen. A választmány az indítványokat elfogadja és azok keresztülvitelével megbízza a tisztikart, egyben a szükséges kiadásokat engedélyezi, a mennyiben ezek a tagok száma növekedését, a társaság erősödését vannak hivatva szolgálni. Tagválasztásra kerülén a sor megválasztattak alapító tagokúl:

DR. TÓSZÖGI FREUND ANTAL, gyáríggazgató. — Budapest (VI. Liszt Ferencz-tér 6.)

János szanatorium r. t. — Budapest (I. Városmajor-u. 68)

KISS LAJOS, földbirtokos. — Pusztá-Zobnaticza u. p. Topolya.

Szeged-Nagykikinda-Nagybecskerekí Egyesült Helyiérdekű Vasút r. t. — Budapest (II. Szilágyi Dezső-tér 1.)

rendes tagokúl:

BÁN ZOLTÁN. — Makó (I. Úri-u. 26)

DR. BÁTHORY ENDRE, szemészfőorvos. — Nagybecskerek.

DRASKÓCZY JENŐ, kir. műszaki tanácsos. — Ipolyság.

Fővárosi sörfőző r. t. — Budapest (X. Maglódi-út 47.)

GARTNER KÁROLY, d. g. t. építési felügyelő. — Pécs (Antonia-út 1)

néhai BÁRÓ HATVANY DEUTSCH SÁNDOR örökösei nagygombosi uradalma. — Nagygombos u. p. Hatvan.

HERMANN LAJOS, káptalani urad. erdőmester. — Nagyvárad (Szaniszló-u. 40.)

DR. KREPUSKA GÉZA, orvos, egyet. tanár. — Budapest (VIII. Re-viczky-u. 4.)

DR. KUTHY BÉLA, városi kerületi orvos. — Magyar-Kanizsa (Bács m.)

MAUER RICHÁRD, gyógyszerész Ujszivác.

TESCHLER GYÖRGY, ny. főreálisk. tanár, középisk. igazgató. — Körmöczbánya.

TÖRÖK GYULA, gyógyszerész. — Nezsider (fogolytábor).

VOLKMER RAYMOND, vegyész-mérnök. — Budapest (VII. Garay-utca 29.)

54. rendes ülés 1917. márczius 17-én. — JABLONOWSKI JÓZSEF elnök „A gabonafutrinka kártétele” című előadásában ismertette azokat a károkat, a melyeket ez a bogár okoz és bemutatta azokat különböző készítményeken. Utána CSIKI ERNŐ a Cetonidákról, különösen azok egyik csoportjáról, a Goliathidákról tartott előadást, ismertetvén azok morfológiai és biológiai viszonyait és bemutatta a Nemzeti Múzeum gyűjteményének erre vonatkozó anyagát.

Választmányi ülés 1917. április 17-én. — Elnök nem jelenhetvén meg, BIRÓ LAJOS alelnök nyitja meg az ülést. Pénztáros jelenti, hogy a szétküldött belépési felhívás máris szép eredményel járt, úgy hogy 44 új tagot ajánlhat a választmányi ülésnek megválasztásra, egyben felhatalmazást kér, hogy a „Kertészet”-ben is közzétehesse a felhívást, — a mit a választmány engedélyez. Új tagokul ajánlottak és megválasztottak:

Alapító tagok:

ANGYAL DEZSŐ, a m. kir. Kertészeti Tanintézet igazgatója. — Budapest, I., Ménesi-út 45.

BÁNKÚTI főhercegi uradalom felügyelősége. — Bánkút (Arad m.)

BLUM SÁNDOR, földbirtokos. — Felsővásárd (u. p. Calgócz, Nyitra m.)

POSONYI ECKHARDT VILMOS, földbirtokos. — Makó.

ELEK IMRE, földbirtokos. — Budapest, V. Alkotmány-u. 10.

Első Magyar Általános Biztosító Társaság. — Budapest, IV. Vigadó-tér 1.

TÓSZEGI FREUND EMIL, igazgató. — Budapest, IV. Bajza-u. 30.

GOSZTONYI TIBOR, földbirtokos. — Váczhartyán.

KÁROLYI ÁRPÁD, erdőigazgató. — Teslicz (Bosznia).

KLEIN SÁNDOR, földbirtokos. — Ruzs (u. p. Karánsobes).

KOPPÉLY GÉZA, gazdasz és gyáros. — Budapest, VI. Andrássy-út 113.

DR. LELBACH LÁSZLÓ, gazdálkodó. — Cservenka (Bács m.)

IDB. GRÓF LÖNYAY GÁBOR, földbirtokos. — Nagy-Lónya (Bereg m.)

FÖLSŐBÉRI NAGY SÁNDOR, földbirtokos. — Egyházas-Hetye (u. p. Boba, Vas m.)

PILLER KÁLMÁN, udv. tanácsos, földbirtokos. — Pillerpeklén (u. p. Sárosszentimre, Sáros m.)

FEJ. THOMÁS GYULA, ornithologus. — Felsőlánecz (u. p. Perény, Abauj-Torna m.)

Rendes tagok:

ÁRMOS SÁNDOR, m. kir. pénzügyi tanácsos. — Budapest, III. Lukács u. 4, I. 3.

BALASSA GYÖRGY, állami tisztviselő. — Arad, Orczy út 10/a.

BERNHARDT LAJOS, szőlészeti uradalmi igazgató. — Veresegyház (Pest m. — jelenleg: főhadnagy, Kenyérmező-tábor, Esztergom m.)

BOEHM EEE, az Országos Magyar Népművelő Egyesület titkára. — Budapest, VIII. Rákóczi-út 51.

CSETE SÁNDOR, tanár, a m. kir. Növényélet- és Kórtani Állomás asszisztense. — Budapest, I. Attila-u. 91, II. 5/a.

DEÁK JÓZSEF, uradalmi számvivő. — Mikosdpuszta (Vas m.)

FARKAS MIKLÓS, uradalmi kasznár. — Tiszakürt (Szolnok m.)

HAYDIN KÁROLY, földbirtokos. — Ipolynyék.

HECHT SAMU, gazdatiszt. — Nagysándori (Trencsén m.)

HEIM ANTAL, m. kir. honvédfőállatorvos. — Kiskundorozsma.

KÁLLAY GYÖRGY kertészete. — Kállósemjén (Szabolcs m.)

KOVÁCS GYULA, bányavállalkozó. — Csillaghegy, Fő-utca 19.

KOVÁTS EMIL, uradalmi számvevő. — Szentrókus-puszta (u. p. Csáktornya).

LOSONCZY ELEMÉR, nagybirtokos. — Sajtoskál (Sopron m.)

MÁTRAY GYULA, ny. primási urad. gazdatiszt. — Csillaghegy, Béla-u. 3.

MELLER HENRIK, gazdálkodó. — Csurgó (Somogy m.)

MURAI RÓBERT, okl. gazda. — Víziszentgyörgy (Csáktornyaán át, Zala m.)

POLATSIK GÉZA, földbirtokos. — Koppánymegyer (u. p. Nagybábony, Somogy m.)

RÉDEI KÁLMÁN, okl. gazdasz, honvéd-főhadnagy. — Nezsider (Moson m.)

GYALUI ROSENBERGER SÁNDOR, földbirtokos. — Szászfenes (Kolozs m.)

SÁFÁRY JÁNOS, gazdasági intéző. — Tápiószele.

KISBÁBI STRASSER SÁNDOR. — Budapest, V. Bálvány-u. 16.

SZENTKIRÁLYI KÁLMÁN, földbirtokos. — Tápiószentmárton (Pest m.)

SZIKLA GÁBOR, tanár. — Budapest, VI. Felsőerdő-sor 1.

SZKALLA FERENCZ, főhercegi urad. felügyelő. — Alesut.

VAJDA LÁSZLÓ, banktisztviselő. — Sővár (Sáros m.)

WINTER BERNÁT, uradalmi bérlő. — Partos (Torontál m.)

ŽBINOVSZKY LAJOS, uradalmi erdőfelügyelő. — Gamástuskós (Somogy m.)

55. rendes ülés 1917. április 17-én. — BIRÓ LAJOS alelnök megnyitván az ülést, felkéri DR. STREDA REZSŐ-t, hogy a „Burgonya kártető rovarai“ czímen bejelentett előadását tartsa meg. Előadó

sorba veszi a kártevőket, nevezetesen a halálfejes pillét (*Acherontia*), a cserebogarat, a hollóbogarat (*Epicauta*), a levélbolhákat (*Psylliodes*) és a kolorádó-bogarat (*Doryphora*), melyeknek kártételét részletesen ismerteti és a kártevőket preparátumokban is bemutatja. (Az előadást egész terjedelmében közölni fogjuk.)

Hivatalos nyugtázás.

1917. évi április 1-től 1917. május 15 ig a következő tagtársak fizették be tagdíjukat:

Alapítványi díjat fizetett: Angyal Dezső, Báró Bánffy Ferencz, Bánkúti főhercegi uradalom, Blum Sándor, Elek Imre, Feszler Károly, Tószegi Freund Emil, Hegedűs Sándor (25 K), Kleisl Gyula, Koppély Géza, Dr. Köntzey Gerő, Dr. Lelbach László, Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, Fölsőbüki Nagy Sándor (200 K), Pecz Ármin, Piller Kálmán, Gróf Széchényi Aladár, Szomjas Gusztáv, Tarczali m. kir. vinczellériskola igazgatósága, ifj. Thóbiás Gyula (20 K).

Tagsági díjat fizetett 1914-re: Ujhelyi József; *1915-re:* Dr. Szabó-Patay József, Ujhelyi József; *1916-ra:* Dr. Soós Lajos; *1917-re:* Adonyi takarékpénztár r. t., Csáky Dezső, Deák József, Deubel Frigyes, Jobaházi Dőry Frigyes, Dr. Erőss Lajos, Farkas Miklós, Fekete Győző, Galgóczi hitb. uradalom igazgatósága, Galgóczi hitb. uradalom intézősége, Galgóczi hitb. uradalom erdészeti ellenőri hivatala, Gerstbrein Károly, Gröber Jenő, Halbrohr Mór, Hanák Kolos, Horn János, Jégkárfelevételi iroda, Gróf Károlyi Gyuláné, Dr. Langhoffer Ágoston, Leitner Ármin, Lejtényi Sándor, Lencz Ferencz, Losonczy Elemér, Losonczy Gyula, Lutter Béla, Mátray Gyula, Dr. Moller Bernát, Muray Róbert, Nagy Ákos, Oppenheim Henrik, Pannonhalmi Szent Benedek-rend központi számvevősége, Dr. Pongrácz Sándor, Gyalui Rosenberger Sándor, Safáry János, Schlesinger Adolf, Spitzer Sámuel, Szemere Bálint, Tarczali m. kir. áll. faiskola kezelősége, Thalhammer János, Tomala Nándor, Török Vincze, Vajda László, Végh Bertalan, Zbinyovszky Lajos; *1918-ra:* Lutter Béla; *1919-re:* Lutter Béla.

Szerkesztői üzenetek.

Többeknek. — Folyóiratunk egyes füzetei a háborús viszonyokból, főleg nyomdatechnikai okokból, nem jelenhettek meg pontosan. Kérjük ezért olvasóink szíves elnézését. A füzeteket, ha kissé később is, de pontosan fogják kézhez venni.

K. Gy. — Nyírsemlén. — Minden trágya, a mely a növény fejlődését megsegíti, jó a drótféreggel szemben; — de ez semmi esetre sem irtószer. Így tehát adhatja a drótféregtől fenyegetett hagymája alá a káliumot tartalmazó mesterséges trágát (műtrágya) is. Ámde ajánljuk, ha még lehetséges, hogy irtsa a drótférget is úgy a mint azt az arra illetékes helyről kapott útmutatásban olvashatta.

Készdő rovarásznak. — Nagyon örülünk, hogy a rovarokkal való foglalkozást tűzte ki feladatául és hogy ebben találja a legjobb szórakozást. Nekünk mindenesetre nehéz, hogy önnek valamely csoportot külön is ajánljunk, — hiszen szemünkre vetnék, hogy részrehajlók vagyunk, ha valamely rovarrendet a másik rovására ajánlunk. Tessék talán a magyar Brehm (Az állatok világa) rovarkötetét elővenni, azt elolvasni és azután azt a csoportot elővenni, a mely figyelmét leginkább lekötötte. Ha magyar segédkönyvet óhajt használni, bizony nagyon meg lesz kötve, mert sajnos, irodalmunk speciális szakmunkákban még szegény. A magyar rovarvartani munkák felsorolásával hamar meg vagyunk. A. Aigner Lajos: Magyarország lepkéi (színes táblákkal), Csiki Ernő: Magyarország Bogárfaunája (az I. kötet teljes, a II-ből 1 füzet jelent meg, folytatása sajtó alatt van), Kohaut Rezső: Magyarország szitakötőféléi, Cserey Adolf: Bogárhatározó és Lepkehatározó — úgyszólván az egyedüli munkák, melyek még kaphatók. Antikvárusnál talán még megszerezheti Frivaldszky János: Az egyenesröpűek magánrajza és Dr. Horváth Géza: A bodobácsfélék (Lygaeidae) magánrajza című műveket. Sok kisebb-nagyobb rovarcsoport feldolgozását találja azonkívül a Magyar Tudományos Akadémia folyóirataiban, a Rovartani Lapokban, a Természettudományi füzetekben, az Annales historico-naturales Musei Nationalis Hungarici és az Állattani Közlemények-

ben. — Bevezető útmutatást a rovarok gyűjtése, konzerválása és preparálásáról a „Kirándulók zsebkönyve“ nyújt, melyet a Természettudományi Társulat adott ki. Ez a munka azonban szintén elfogyott, új kiadása sajtó alatt van, — azonban, hogy ez mikor fog megjelenni, arról felvilágosítást nem tudunk adni. Egyebekben szívesen állunk rendelkezésére és szívesen adunk tanácsot és felvilágosítást, csak határozza el magát, hogy mivel óhajt majd rendszeresen foglalkozni.

Ifj. Th. Gy. — F. — Társaságunk titkára és e folyóirat szerkesztője, azért nem válaszolhatott levelére, mert mint a Balkánkutató bizottság h. vezetője májusban Albániába utazott, a honnan előreláthatólag augusztus végén vagy szeptember első felében fog visszatérni. Kérdésére különben feljebb megtalálja a választ.
